

Farvel til enkelheden

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

I november måned 2008 udsendte Erhvervs- og Selskabsstyrelsen en diger moppedreng af en betænkning på knapt 1.300 sider. Betænkningen bar titlen »Modernisering af Selskabsretten« og den rummer da også en stribe forandringer i forhold til de eksisterende selskabsretlige regler. Det er et stort og bredt sammensat udvalg, der står bag betænkningen, og langt de fleste af forslagene har et enigt udvalg bag sig.

Hovedtrækkene i anbefalingerne har allerede været omtalt i dagspressen: Reglerne for aktie- og anpartsselskaber samles i én lov, det nuværende kapitalkrav på 125.000 kr. i anpartsselskaber afskaffes, men kapitelkravet på 500.000 kr. i aktieselskaber bibeholdes. Herudover anbefaler udvalget bl.a. at der skal ske offentliggørelse af ejeroplysninger om kapitalandele på mindst 5 pct. (af enten kapitalen eller stemmerettighederne), at der skal være en højere grad af valgfrihed mellem ledelsesmodeller: +/- bestyrelse, +/- tilsynsråd, at der skal være en lettere adgang til at udbetale ekstraordinært udbytte, en større adgang til at erhverve egne aktier, en åbning for såvel selvfinansiering som ydelse af aktionærlån indenfor de midler, der alternativt kunne anvendes til udbytte o.s.v.. Endelig er der en meget lang række mere teknisk betonedede ændringsforslag.

Udvalget har – når man ser i kommissoriet for dets arbejde – været sat på en næsten umulig opgave. På den ene side, skulle udvalget sikre gode rammevilkår for virksomhederne, hvilket kræver: »enkel, klar og effektiv erhvervslovgivning«, men samtidig skulle udvalget – for at forfuldt udbytte af EU-reguleringen – sikre en »dynamisk og fleksibel lovregulering«, der samtidig skulle fjerne »utidssvarende regler og hindringer for globaliseringen«. Djævelen er her indbygget i selve kravspecifikationen, som det hedder på nudansk: enkelhed og klarhed harmonerer således kun yderst sjældent med dynamik og fleksibilitet. Og det gør det da heller ikke i udvalgets forslag.

Det første, der falder i øjnene, er forslaget om at samle reglerne for aktie- og anpartsselskaber i én lov. Betydende nok er udvalgsmedlemmerne enige om, at det er en god ide at samle de to selskabslove til én. Begrundelse skulle primært være at forskellene mellem de to selskabsformer bliver tydeliggjort og at de gældende love indeholder en del identiske bestemmelser ligesom anpartsselskabsloven indeholder en del henvisninger til aktieselskabsloven. Udvalget anfører herefter, at man i de fleste af de undersøgte lande har samlet reglerne om de to selskabstyper i én lov og at fordelene herved »generelt angives at være, at man undgår unødige gentagelser«. Til overflod er udvalgets medlemmer opmærksomme på at en eventuel sammenskrivning kan gøre »lovkomplekset uoverskueligt«, og udvalget anbefaler derfor, at der udarbejdes en »vejledning til brug for især de små anpartsselskaber«.

Det synes at være et modelune med disse mastodont-sammenskrivninger. Lov om finansiel virksomhed er vel den værste, men det i betænkningen foreliggende lovforslag er heller ikke for godt. Hvorfor i alverden – kunne man spørge – skal man læse samtlige lovens 386 §'er

igennem for at finde dem, der gælder for et anpartsselskab, når det nu er sådan et man har, og gerne vil finde reglerne for? At undgå såkaldte »unødige gentagelser« kan vel kun være af hensyn til lovkoncipisterne, som alligevel i dag har tekstbehandlingsanlæg – og så måske af hensyn til rådgiverne, advokaterne og revisorerne, der ved at have reglerne samlet i én lov, måske – måske – kan have lettere ved at rådgive om det rigtige valg af selskabsform. For alle andre føles det imidlertid skrækkeligt generende og ganske uvenligt at være tvunget til at læse en masse regler igennem, som ikke har relevans for det, man søger. Det er i hvert fald ikke »enkelt klart og effektivt« og det er svært at se at det skulle være særligt »dynamisk og fleksibelt«.

Man kan herudover spørge sig selv, hvorledes den anbefalede lov vil fungere i ansvarssammenhæng. Bliver det lettere eller svære at køre en sag om erstatning mod bestyrelsen eller en straffesag mod de selvsamme personer? Udvalget skal have ros for at have haft øje for ansvarsspørgsmålet, om end det gør sit yderste for at tale med kløftet tunge. Udvalget anfører meget rigtigt, at når man indfører større fleksibilitet for ledelserne til at indrette sig, som de har lyst, så »skaber man større rum for ansvar«. Det betyder imidlertid i praksis, at risikoen for at ifalde ansvar formindskes. Domstolene har nemlig den særdeles fornuftige holdning, at hvis man ikke blot nogenlunde præcist kan sige, at et bestyrelsesmedlem har overtrådt nogle handlepligter eller andre regler, ja så er der ikke noget ansvar. Det kom til udtryk allerede i begyndelsen af 1990'erne, da man lavede en lex Nordisk Fjer bl.a. i form af en regel om, hvilke punkter forretningsordenen i et børsnoteret selskab m.v. mindst skulle indeholde. I lovens forarbejder sagde man dengang udtrykkeligt, at »Forslaget har til formål at sikre, at det enkelte bestyrelsesmedlem er opmærksomt på sine pligter med hensyn til de formål, som er angivet i de foreslåede bestemmelser. Herved lettes muligheden for at gøre et ansvar gældende mod et bestyrelsesmedlem, hvor der er tale om undladelse eller forsømmelighed.«

Set i det lys er det tankevækkende, at det nuværende udvalg i sit forslag anbefaler, at man fjerner den i 1991 indsatte, detaljerede minimumsbeskrivelse af kravene til forretningsordenen og i stedet lader bestemmelsen »indeholde en mere overordnet beskrivelse, hvor der angives en række temaer, som bestyrelsen bør overveje i forbindelse med udarbejdelsen af forretningsordenen«. Det er imidlertid voldsomt forundrende, at dette udvalg kan mene, at en fjernelse af de detaljerede krav ligefrem kan »lette muligheden for at gøre et ansvar gældende mod et medlem af bestyrelsen, hvis der er tale om forsømmelighed« - det er der i hvert fald ikke meget, der tyder på i retspraksis.

Udvalgets gengivelse af retspraksis på det erstatningsretlige område – en praksis, som udvalget egentlig meget fornuftigt mener, bør opretholdes – kan imidlertid også give anledning til en vis tøven hos læseren. Udvalget gengiver således dommen mod bestyrelsen i det hedengangne Calypso-rejser som eksempel på en erstatningssag. Det er det også – om end man efter at have læst Højesterets præmisser ikke er et øjeblik i tvivl om at her var det rigtigt at statuere ansvar – mindre må faktisk også kunne gøre det. Det arbejdes endvidere med en ikke oplagt sondring mellem et "culpa-ansvar" og et "professionsansvar", men hvor budskabet vist er det rigtige, at der (endnu) ikke har udkrystalliseret sig nogen særlige handlenormer for bestyrelsesmedlemmer – og det kommer der i endnu mindre grad med udvalgets lovforslag.

Endelig kan det i ansvarsmæssig sammenhæng undre, at udvalget tilsyneladende ikke forholder sig til, hvorledes dets forslag vil indvirke på straffelovens § 296, der siden 2005 har straffelagt ikke blot afgivelse af urigtige oplysninger om selskaber, men også grove overtrædelser af den for en juridisk person gældende lovgivning vedrørende bl.a. kapitaltilførsel og anvendelse af den juridiske persons midler. En lempelse af disse regler, som foreslået, vil øge behovet for også strafferetlig indskriden, men i realiteten vil lovforslaget mindske muligheden for gennemførelsen af straffesager herom.

Sammenholdes disse betænkeligheder med den for et par år siden påbegyndte lempelse af revisionspligten, kan end ikke det gode forslag om øget gennemsigtighed af ejerkredsen skjule at en gennemførelse af lovforslaget vil kunne give lidt for frit spillerum også for de mere kriminelt anlagte virksomhedsejere og -ledere. Og det var næppe tanken!